

Yritysten ihmisoikeustyön selvitys 2025

Tiivistelmä

YHTEISTYÖSSÄ

Selvitys yritysten ihmisoikeustyön käytännöistä, haasteista ja tuentarpeista

- **Yritysten ihmisoikeustyön selvitys 2025** kuvaa suurten ja keskisuurten yritysten tämän hetken ihmisoikeustyön painopisteitä ja haasteita sekä millaista tukea yritykset toivovat päättäjiltä ja viranomaisilta työn edelleen kehittämiseksi. Tutkimuksessa koottiin myös edelläkävijäyritysten kokemuksia ja käytännön vinkkejä, miten työssä pääsee alkuun ja eteenpäin.
- **Selvitys tarjoaa hyödyllistä tietoa** yritysten ihmisoikeustyön nykytilasta muun muassa yrityksille sekä elinkeinoelämän päättäjille ja vaikuttajille.

Yritystoiminnan ihmisiin kohdistuvien haitallisten vaikutusten tunnistaminen ja korjaaminen toimitus- ja arvoketjuissa on keskeinen osa vastuullista ja kestävästä liiketoimintaa.

Ihmisoikeustyö on myös olennainen osa yritysten riskienhallintaa sekä kilpailuetu mm. rahoituksesta, sijoittajista ja asiakkaista kilpailtaessa.

Yritysten ihmisoikeustyötä on säädellyt vuodesta 2024 alkaen [EU:n yritysvastuudirektiivi \(CSDDD\)](#). Direktiivin tarkoituksena on mm. taata yrityksille tasainen kilpailukenttä EU:n alueella.

Keskeisiä kansainvälisiä yritysten ihmisoikeustyötä koskevia ohjeistuksia ovat [OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan](#) sekä [YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet](#).

Yritysten ihmisoikeustyön selvityksen tekijät

FIBS

[FIBS](#) (Finnish Business & Society) on Pohjoismaiden suurin yritysvastuuverkosto ja johtava yritysten asiantuntijuuden kehittäjä. FIBS on kouluttanut yrityksiä mm. ihmisoikeustyön osalta jo yli 10 vuoden ajan.

Reilu kauppa

[Reilu kauppa ry](#) edistää reilua kauppaa ja yritys vastuuta Suomessa ja Baltian maissa, lisensoi Reilun kaupan merkkiä sekä tarjoaa yrityksille palveluja ihmisoikeus- ja ympäristövastuusta huolehtimiseen.

Threefold Sustainability

[Threefold Sustainability](#) tarjoaa ohjeistusta ja tukea yrityksille ja kansalaisjärjestötoimijoille monenlaisissa vastuullisuus-kysymyksissä, erityisosaamisenaan ihmisoikeudet.

Tutkimuksen ohjausryhmässä olivat mukana yritys vastuusääntelyyn ja ihmisoikeuksiin erikoistuneet Heidi Hautala (Heidi Hautala Consulting), Juho Saloranta (Yritys vastuuoikeuden yhdistys), Nikodemus Solitander (Kauppakorkeakoulu Hanken) ja Susan Villa (Ihmisoikeuskeskus).

Selvityksen taustatiedot

OSA I: Kyselytutkimus

Sähköinen kysely lähetettiin 245 Suomessa toimivalle yritykselle Survio-alustalla. Kyselyyn vastasi 61 yritystä, joista 52 oli suur- tai suuria yrityksiä ja 8 keskisuuria.

Toteuttaja: FIBS

Sähköinen kysely tehtiin aikavälillä 27.3.2025-30.4.2025 ja haastattelut 13.3.2025-9.5.2025. Selvityksen kohderyhmänä olivat yritysten vastuullisuusjohtajat ja -päälliköt eri toimialoilta.

OSA II: Haastattelut: Riskiraaka-aineet

Selvityksessä teemahaastateltiin 9 suomalaisyritystä, jotka käyttävät raaka-aineena tai myyvät kahvia ja/tai kaakaota.

Haastatteluihin osallistui 5 elintarvikevalmistajaa, 3 vähittäiskauppaketjua ja 1 tukkuyritys.

Kahvi ja kaakao valittiin tuotteiksi siksi, että niihin sisältyy korkeita ihmisoikeusriskejä, joista on saatavilla paljon tietoa.

Toteuttaja: Reilu kauppa ry

Selvityksen sisältöä saa lainata mainitsemalla julkaisijat FIBS, Reilu kauppa ry ja Threefold Sustainability. Julkaisua ei saa kokonaisuudessaan julkaista tai jakaa edelleen missään kanavassa.

OSA III: Haastattelut: Ihmisoikeustyö käytännössä

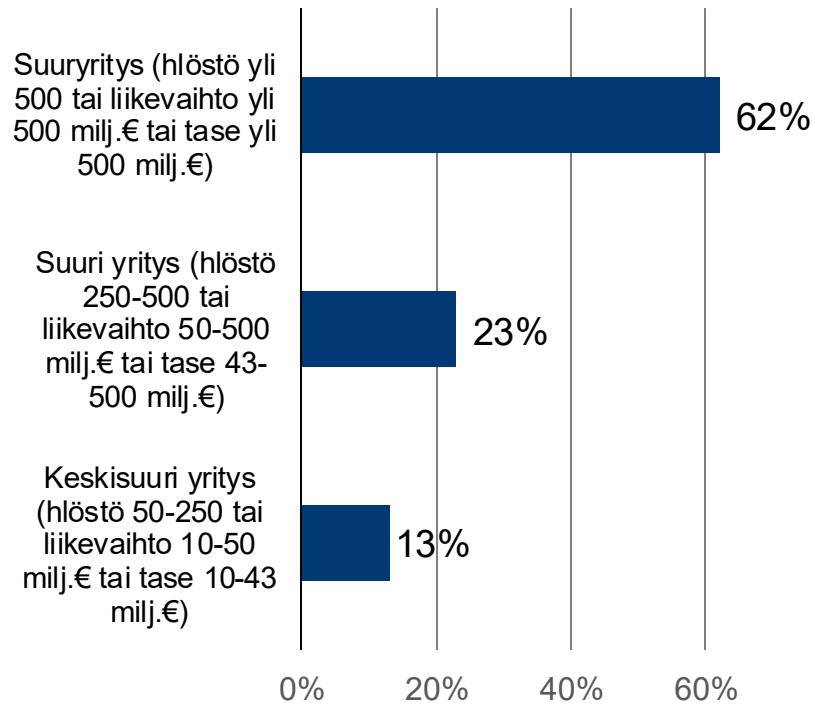
Yhdeksän eri toimialoilla toimivan suomalaisen monikansallisen suuryrityksen edustajia haastateltiin heidän kokemuksistaan ihmisoikeuksiin liittyvän asianmukaisen huolellisuuden (HRDD) ohjelmien käytännön toteutukseen liittyen.

Haastattelujen tavoitteena oli kerätä kokemuksia, oivalluksia ja käytännön vinkkejä siitä, miten HRDD-työtä voi käynnistää ja edistää organisaatioissa.

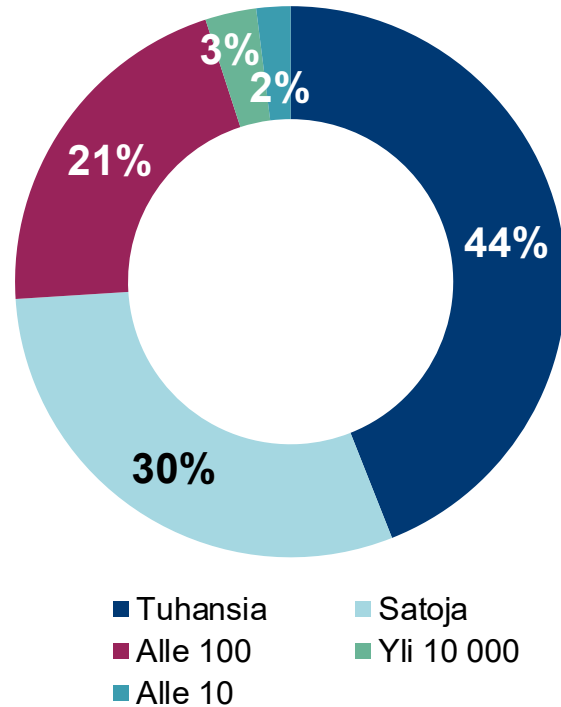
Toteuttaja: Threefold Sustainability

Vastaajien taustatiedot

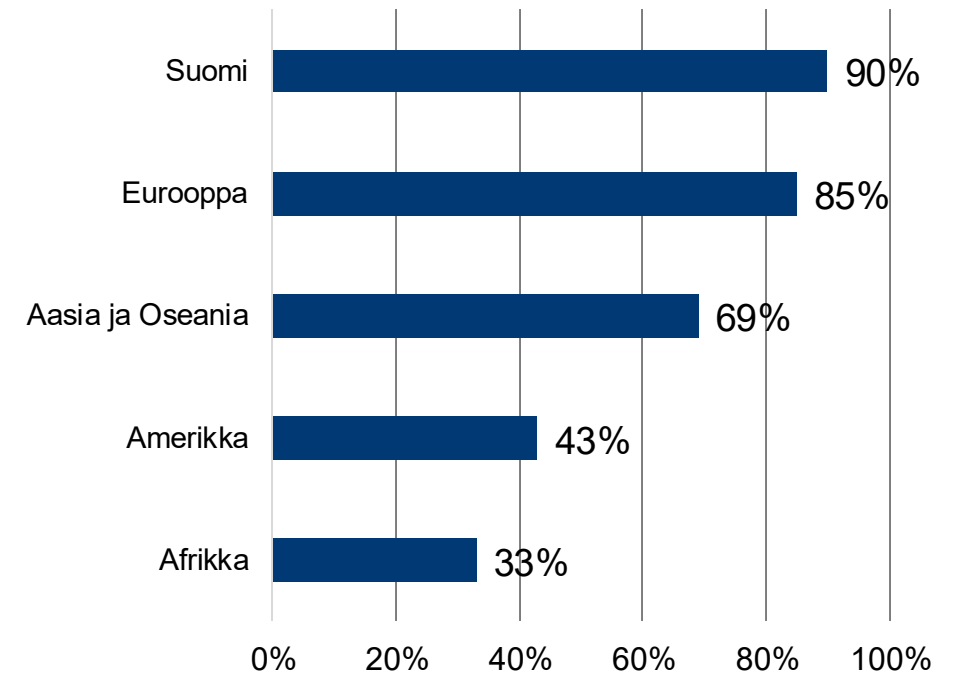
Yrityksen koko (n=60)

Alihankkijoiden määrä (n=61)

Hankintaketjujen sijainti* (n=61)

*Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

Selvityksen 4 päähavaintoa

1

SÄÄNTELYN LISÄÄNTYMINEN on ollut ratkaiseva tekijä yritysten ihmisoikeustyön jäsentymisessä.

2

IHMISOIKEUSTYÖSSÄ keskitytään vähiten niihin toimitusketjujen alueisiin, joissa yritykset tunnistavat merkittävimmät riskit.

3

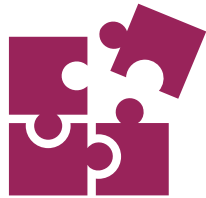
SIDOSRYHMIEN MERKITYKSELLINEN OSALLISTAMINEN on vasta alkutekijöissään, ja yhteistyö oikeudenhaltijoiden kanssa on vielä vähäistä.

4

RISKIPERUSTEINEN HUOLELLISUUS-PROSESSI nähdään yrityksissä toimivaksi myös liiketoiminnan näkökulmasta katsottuna.

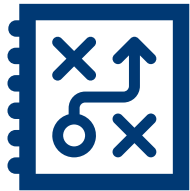
1

Sääntelyn lisääntyminen on ollut ratkaiseva tekijä yritysten ihmisoikeustyön jäsentymisessä.

77%

yrityksistä kertoo, että sääntelyn myötä organisaatioissa on lisätty eri toimintojen osallistamista (esim. osto, lakiasiat, johto)

59%

yrityksistä kertoo muuttaneensa lisääntyneen sääntelyn vuoksi toimintatapojaan

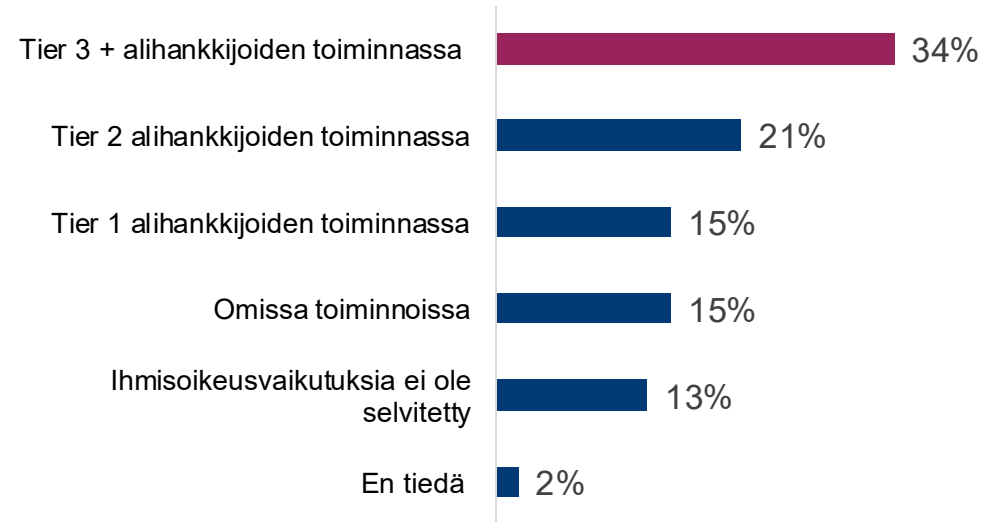

49%

yrityksistä kertoo, että ihmisoikeustyön henkilöstöresursseja on kasvatettu sääntelyn myötä

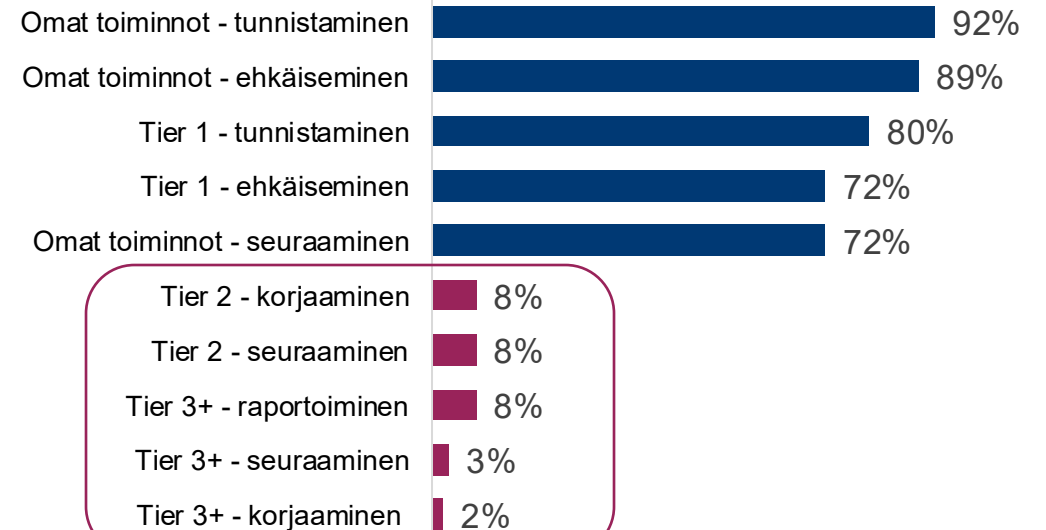
Ihmisoikeustyössä keskitytään tällä hetkellä vähiten niihin toimitusketjujen alueisiin, joissa yritykset tunnistavat merkittävimmät ihmisoikeusriskit.

Yrityksen toiminnan olennaisimmat ihmisoikeusriskit ovat...

Vastaajat arvioivat olennaisten ihmisoikeusriskien kohdistuvan erityisesti niihin toimitusketjun osiin, joihin kuuluvat mm. raaka-aineiden alkutuottajat (Tier 3+).

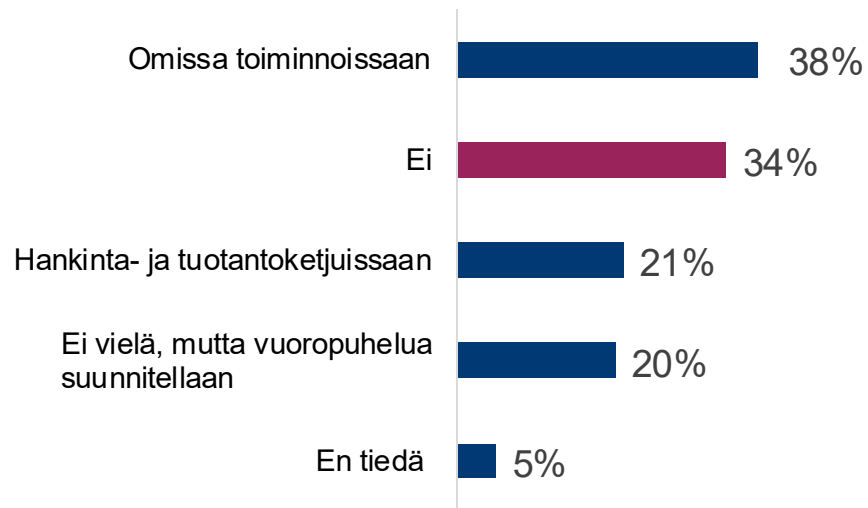
Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusprosessin toteutuminen parhaimmillaan ja huonoimmillaan

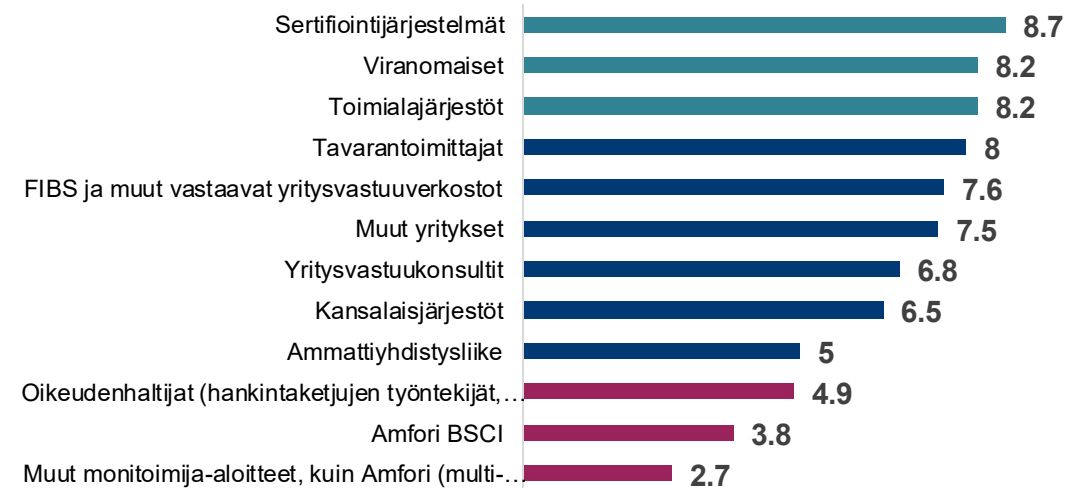
Vain harva yritys seuraa, korjaa tai raportoi ihmisoikeusvaikutuksiaan kolmannen portaan toimitusketjuissa.

Sidosryhmien merkityksellinen osallistaminen on vasta alkutekijöissään, ja yhteistyö työntekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden kanssa on vielä vähäistä.

Käykö yritys vuoropuhelua ihmisoikeusvaikutuksista haavoittuvassa asemassa olevien sidosryhmien, kuten tuotantomaiden työntekijöiden, alkuperäiskansojen, pienviljelijöiden kanssa?

Mitkä yhteistyökumppanit ovat olleet tärkeimpiä organisaatioita ihmisoikeustyön edistämiseksi käytännössä?

Vastaajia pyydettiin järjestämään 12 toimijaryhmää tärkeysjärjestykseen. Luvut kuvaavat sijoitusten keskiarvoa: mitä suurempi arvo, sitä useammin ryhmä sijoitettiin vastauksissa korkealle.

Riskiperusteinen huolellisuusprosessi nähdään selvitykseen osallistuneissa edelläkävijäyrityksissä toimivaksi myös liiketoiminnan näkökulmasta katsottuna.

Vastaajat painottivat selvityksen haastatteluissa, että ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusprosessin tulee perustua riskiperusteiseen lähestymistapaan. Näin voidaan priorisoida aidosti merkittäviä vaikutuksia ja pitää kokonaisuus hallittavana.

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti huomio kohdistetaan arvoketjun vakavimpiin ja todennäköisimpiin vaikutuksiin.

Riskiperusteinen lähestymistapa tarkoittaa, että yritysten ei odoteta ratkaisevan kaikkia ihmisoikeushaasteita kerralla, vaan keskittyvän ensin vakavimpiin tai todennäköisimpiin vaikutuksiin. Näin resurssit kohdentuvat tehokkaammin ja yritys pystyy hallitsemaan riskejä, ennakoimaan sääntelyä ja ylläpitämään luottamusta – mikä tukee myös liiketoiminnan jatkuvuutta ja kilpailukykyä.

Yritysten toiveet päättäjille ja viranomaisille

Sääntelyä tulee selkeyttää ja johdonmukaistaa – ei karsia

- Lainsäädäntöä tulee kehittää selkeämmäksi ja tasapuolisemmaksi.
- Velvoittavaan sääntelyyn tulee panostaa, jotta useampi yritys toimisi samalla viivalla.
- Yhtenäisiä tulkintoja tarvitaan erityisesti vastuullisuus- ja kilpailulainsäädännön välille.

Viranomaisten tulee järjestää ja ylläpitää tukipalveluita yrityksille

- Yritykset toivovat viranomaisilta selkeää konsultointikanavaa.
- Yritykset toivovat avoimia ja ajantasaisia riskiarvioita raaka-aineille ja tuotantomaille.

Päättäjien tulee varmistaa päätösten ja viestinnän tarkoituksenmukaisuus

- Päättäjien ulkoisen viestinnän tulee perustua tutkimustietoon, ei mielipiteisiin.
- Päätöksenteon ja ohjauksen tulee tukea yritysten pitkäjänteistä vastuullisuustyötä.

Näin pääset alkuun ja eteenpäin ihmisoikeustyössänne Tutkimukseen osallistuneiden yritysten vinkit

1. Kokoa eri liiketoimintojen edustajista koostuva tiimi.
2. Pyri varmistamaan ylimmän johdon sitoutuminen jo alusta alkaen, mikäli mahdollista.
3. Valitse yrityksellenne sopiva sanasto ja viestintätapa.
4. Lähdä liikkeelle jostain ja kehitä toimintaa asteittain eteenpäin.
5. Koko arvoketjun kattava ihmisoikeusvaikutusten arviointi antaa kokonaiskuvan.
6. Riskiperusteinen lähestymistapa auttaa pitämään työn hallittavana.
7. Ulkopuolinen asiantuntemus voi vauhdittaa työtä.
8. Hyödynnä muiden yritysten ratkaisuja ja kokemuksia – niin omalta toimialalta kuin sen ulkopuoleltakin.
9. Hyödynnä jo käynnissä olevaa sidosryhmävuoropuheluanne.
10. Rääätälöi valitusmekanismit työntekijöiden, paikallisyhteisöjen ym. oikeudenhaltijoiden tarpeisiin.
- +1 Ihmisoikeusvaikutusten arvioinnit (HRIA) ja riskienhallinta (ERM) voivat tukea kaksoisolennaisuusarviointeja (DMA) – mutta ei juurikaan toisin päin.

Tutustu ja ota käyttöösi: yritysten ihmisoikeustyön keskeisiä työkaluja ja muita materiaaleja

- [OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan](#)
- [YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet](#)
- **Riskienhallinnan resurssit:**
 - [Fair Trade risk map](#)
 - [Walk Free Global Slavery Index](#)
 - [Freedom House](#)
 - [ILO Conventions Ratifications by Country](#)
 - [WEF Gender Gap Report](#)
- [Verisk Maplecroft](#) (maksullinen)
- **Lue myös:**
- [Suomalaisen kahvinjuonnin vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön](#) (Reilu kauppa)
- [Chocolate scorecard](#) (Be Slavery Free)
- [Cocoa barometer](#) (Voice Network)
- [FIBSin Yritysvastuu 2025 –tutkimus](#)

Kysy lisää ihmisoikeus selvityksestä:

fibs@fibsry.fi

info@fairtrade.fi

threefoldsustainability.com/contact